

PRAŽSKÉ DVORČKY

Petr Sojka

PRAŽSKÉ DVOROKY PRAŽSKÉ DVOROKY

Petr Sojka

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

Petr Sojka

Pražské dvorky

Vydala Grada Publishing, a.s.
U Průhonu 22, Praha 7
obchod@grada.cz, www.grada.cz
tel.: +420 234 264 401, fax: +420 234 264 400
jako svou 7882. publikaci

Odpovědná redaktorka Alice Zavadilová
Text a fotografie Petr Sojka
Obálka a grafická úprava Petr Liška
Fotografie na obálce Petr Sojka
Počet stran 248
První vydání, Praha 2020
Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod

© Grada Publishing, a.s., 2020
Cover Design © Grada Publishing, a.s., 2020

Názvy produktů, firem apod. použité v knize mohou být ochrannými známkami nebo registrovanými ochrannými známkami příslušných vlastníků.

ISBN 978-80-271-4024-4 (ePub)
ISBN 978-80-271-4023-7 (pdf)
ISBN 978-80-271-1012-4 (print)

Obsah

Bělehradská 53	6	Prokopova 4 – Betlémská kaple	144
Bělohorská 14	10	Radhošská 15	148
Bílenecké náměstí 15	14	Rytiřská 12 – Stará rychta	152
Biskupská 13 – Petrská fara	18	Salmovská 16	156
Bubenské nábřeží 9	22	Sladkovského nám. 8	160
Dlouhá 37	26	Spálená	162
Evropská	30	Stupkova 8	166
Flora	34	Šlikova 47	170
Heřmanova 51	38	Táborská 43	174
Holečkova 61	42	Terronská 16	176
Italská 5	46	Tusarova 28	180
Jana Zajíce 7	50	Týnská 17	184
Jánský vršek 4	56	Týnská ulička 10	188
Jindřišská 14	60	U Zlaté studně 1	192
Kamenická 35	64	Vinohradská 117	196
Karlova 25	68	Vítězná 18	200
Karlovo náměstí 13 – ČVUT	72	Vítkova 6, 8, 10	202
Karlovo náměstí 36	76	V Jámě 8	208
Ke hřbitovu – Hlubočepy	80	V Jirchářích 14	212
Komenského náměstí	84	Vodičkova 10 – U Řečických	216
Korunní 106	88	Vodičkova 35	220
Kozí 10	92	Vršovický skanzen	224
Kubelíkova 37	96	Vyšehradská x Trojická	228
Kubelíkova 48	100	Wuchterlova 5	234
Loretánská 1 – Hradčanská radnice	106	Železná 16	238
Lucemburská x Radhošská	112	Žižkova kasárna	242
Malostranské náměstí 1	114		
Mikulandská 4	118		
Mostecká 21	122		
Novostrašnická	126		
Octárna	130		
Panská 7	134		
Petrská 21	138		
Petrské náměstí 1	142		

*Poděkování kamarádovi Ondrovi Procházkovi za spolunámět
k seriálu o dvorcích a za jeho neochvějnou víru, že nás z nich lidi
nevyhodí.*

Úvod

Pražské dvorky. Svět za zdmi činžáků, hluboko uvnitř malých i velkých vnitrobloků. Je to svět jakýchsi předpolí chalup a nepatrných domků kdesi na periferiích. Ať už těch dávných, které si město chamtivě přisvojilo, nebo těch, které jeho okraj tvoří dnes. Odpradávná místa plná života, svědci bídy i lesku svých obyvatel. Na nich se odehrávalo to, co se nesmělo, nemělo nebo nechtělo odehrávat na ulici ani uvnitř domácností. Zabíjela se tu zvířata, ale taky pralo a sušilo prádlo. Štípalo se tu dříví, ale taky sklízela skromná úroda. Odtud pronikal do bytů otevřenými okny čerstvý vzduch i zápach drobných provozů a dílen. Místo, kde bývaly domovní studny i kůlny plné užitečných i nepotřebných věcí. Tady si v bezpečí přes den hrály děti a po večerech klábosili dospělí. Prostor soukromý i veřejný, kam se většinou přes zavřená vrata a dveře neprodrál chvat pulzujícího města. Svět dvorků se svými příběhy, jež psali lidé, kteří po staletí žili v okolních domech. A vlastně stále žijí a vytvářejí příběhy nové.

Petr Sojka

Bělehradská

Líc – rušná vinohradská ulice, tlu-
mená upravenou předzahrádkou.
Rub – útulný dvorek, na který jsou
nájemníci domu číslo 53 právem
hrdí. Zdůrazňují například, že na jejich
dvorku na pomezí Vinohrad a Nového
Města se daří broskvoním i vinné révě.
Ta sem doputovala až z jižní Moravy.
Tehle dvorek fungoval jako domovní
tmeliště i před nějakými čtyřiceti lety.
Nebyl sice tak upravený, ale lidi sem
tehdy často chodili. Jednou z pamět-
nic takových časů je Helena Lutrýnová:
„Třináct dětí se tady scházelo, doslo-
va se tady popelily, protože pískoviště
tu tehdy nebylo. Ale byly tu lavičky, takže
ty maminky si tu mohly sednout a ty děti
z uzavřeného dvorku nikam neutekly.
Hrál se tu pingpong i fotbal.“ Jenže silná
generace zdejších dětí ze sedmdesátých
let, jakoby věrně kopírující celostátní
trend, odrostla a dvorek na dlouhá léta
osiřel. Už jen ve vzpomínkách pamětní-
ků ožívá staré klepadlo a prádlo věšené
na šňůrách uprostřed zanedbaného roští
a kopřiv. Psal se rok 2000, když se něko-
lik nájemnic dohodlo a vrhly se do tvr-
dé dřiny. Martina Křížánková: „Vypada-
lo to hrozně, všechno to bylo zarostlé
křovím, v koutě stála stará bouda, která
nám padala na hlavu. Smetí a odpad na-
házenej sem za léta z okolních baráků
a dvorů. Dokonce i stará vana s maltou
se tu v tom křoví našla.“ „S těmi hrubými

53

zednickými pracemi, jako je na-
hazování zdí, oprava plotových
cihlových sloupků nebo zámko-
vá dlažba, tak na to jsme využili
praxi studentů Střední průmyslové školy
stavební Josefa Gočára a musím říct, že
i ti studenti nám pomáhali velmi rádi,“
vzpomíná na začátky kultivace dvorku
Jan Jech, který tu zastává funkci předsedy
společenstva vlastníků. Brzy padly staré
moruše, ale nájemníci je okamžitě na-
hradili novými dřevinami. Tak tu teď ro-
ste třeba v pražských zahradách a parcích
neobvyklý strom, jinan. Středobodem
zahrady je potom charizmatická jabloň,
která pamatuje možná víc než nejstarší
obyvatelé domu. A když už je řeč o domu
samotném, tak pojďme nahlédnout. Ono
totiž už samotné entrée stojí za to. Re-
staurování malovaného stropu je po-
slední velkou plánovanou akcí zdejšího
družstva nájemníků. Právě ve vstupní
chodbě bývá na podzim stolek s úrodou
vína ze dvorku a o Vánocích pravidelně
ozdobený stromek.

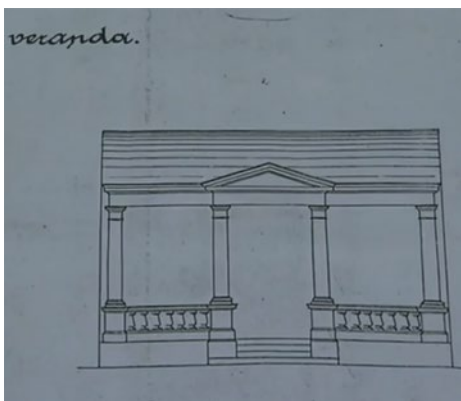
Jan Jech: „V polovině devadesátých let
probíhala privatizace a my jsme se roz-
hodli založit družstvo, byty si odkoupit
a v roce 1998 se to podařilo a my si ten
dům koupili.“ Začalo se opravou dřevě
střechy, pod níž na půdě přespávali bez-
domovci, potom došlo k výměně stoupa-
ček a citlivě přistoupili nájemníci i k vý-
měně oken. Žádný plast, ale poctivě,

< Takovou vstupní halu mnoho pražských domů
nemá. Nedávno bylo její restaurování poslední
obnovovací akcí zdejších obyvatel.

minulost ctící dřevěné špaletové rámy. Zůstala stará dlažba, dveře a třeba i historická litinová výlevka s hrdým nápisem, dokládajícím domácí původ, totiž „Kasl, Vinohrady“.

„Někdy ten dvorek používáme i pracovně, protože pokud počasí dovolí, tak i schůze družstva pořádáme právě tam,“ říká Jan Jech a paní Lutrýnová ho doplňuje: „Když je hezky, tak si uvaříme kafičko a lidi si ho sem přinesou k tomu stolu a sedí se tady. Pokud na vás tedy nelítají lahve támhle z toho hotelu!“ A paní Lutrýnová vzpomíná, jak tu ještě nedávno idylickou atmosféru podtrhovaly babičky, mávající na dvorečáky z protějších pavlačí, než je odtud odstěhovali, aby otevřeli onen zmiňovaný hotel. Zahrada působí velice malebně i v zimě. Už dlouhodobou tradicí jsou tu předštědrodní koledy, kdy se obyvatelé domu sejdou

na dvorku ke společnému muzicírování. Tehdy tu nechybí ani svažené víno nebo čaj pro děti. „Původně jsme to dělali právě kvůli dětem. Aby se sešly a dostaly nějaký dárečky, ale postupně se to změnilo na celodomovní akci, která není nijak povinná. Kdo chce, přijde a poklábosí se sousedy. A účast bývá opravdu velká. Vzbuzuje to i pozdvižení v okolních domech, protože, když to tam pořádně rozsvítíme a začneme zpívat, tak se okolo vyklánějí lidi z oken a dívají se, co se to děje,“ popisuje slavnostní okamžiky roku v domě číslo 53 v Bělehradské ulici Jan Jech. A aby tradice dodržovaných v tomto domě a na tomto dvorku nebylo málo, tak ještě přidáme originální novoročenky, jež vyrábí fotografové, kteří tady mají svůj ateliér. Dosud jsme nenarazili na dům, co by měl takové novoroční vizitky.

Tohle je část plánů domu z roku 1884. Na nich vidíme i malebný vyřezávaný altán, který už bohužel vzal za své. Teď bývá v létě na jeho původním místě teráska s posezením.

Novoročenky jsou neobvyklou tradicí tohoto domu a jeho dvorku. Jejich motivem je vždy i některá z jeho typických součástí. Jednou je to zábradlí z domovní chodby, podruhé třeba schůdky mezi horním a spodním dvorkem.

Nadhled z druhého patra ukazuje zelenou oázu v okolní šedi továrních a dílenských provozů.

Maltou spárované sloupky ze starých červených cihel. To je to první, co uvidí návštěvník zdejšího dvora, když sem vstoupí z chodby.

Jabloň je ústředním stromem dvorku a určitě nejstarší zdejší dřevinou.

O květiny se tu stará hned několik zdejších obyvatel.

Bělohorská

Jeden z mnoha dělených dvorků domovního bloku v Bělohorské ulici. Ten domu číslo 14. Ještě na začátku roku 2017 si přes veškerou snahu manželé Krčálovi se dvorkem tak úplně nevěděli rady. Do ideálu jejich představa měl hodně daleko. František Krčál: „Před půl rokem, rokem to tady bylo hodně zarostlý, snažili jsme se to opravovat. Teda spíš manželka než já. A snažili jsme se to dát do takovýho stavu, co jsem si pamatoval jako dítě, že tady byla nádherná zahrádka včetně houpaček, což dneska už jsme sem nevrátili, protože to už nejsou ty hlavní dětské atrakce. Víc láká třeba trampolína.“ František Krčál se v tomto domě narodil, vzpomíná na hokejové bitvy dva na dva, které tu v dětství sváděl se sezvanými kamarády. Krčálovi jsou každopádně jednou z mála výjimek. Dům totiž nikdy nepustili. „Táta byl takovej silnej jedinec, kterej to teda nikdy komunistům nedal, takže my nejsme restituenti, my jsme jenom pokračovatelé. Tatínek s tím měl obrovský problémy, protože starší lidi si určitě pamatujou, co to byl šedej mor (Městská inspekce veřejného pořádku, MIVP – pozn. red.). Ten nedal nikomu pokoj. Táta měl navíc nízkej důchod 710 korun, takže z toho nebyl schopnej něco opravit. Hospoda platila nájem dva tisíce korun za rok a nájemný z bytů byly už úplně směšný částky,“ vzpomíná František Krčál. V devadesátých letech začali Krčálovi podnikat a veškeré vydělané

14

peníze se doslova ztrácely v jejich domě. Pohořelecké krejčovství rodiny Krčálových, které provozuje přímo v domě už čtvrtá rodinná generace, jelo na plné obrátky. Po revoluci začínali střechou a omítkami. Z několika desetiletí neopravované ruiny vytvořili důstojné bydlení pro devět nájemních partají, a to všechno za svoje. „Tím, že jsme nebyli restituenti, tak jsme ani nebyli omlouštěný od daně na patnáct let, jako byli všichni restituenti,“ vypráví František Krčál a pokračuje: „A tenhle ten dům, jelikož ho nikdo nespravoval desetiletí, protože žádná socialistická organizace nesměla dělat pro soukromníka, tak byl v dezolátním stavu.“ Teprve nedávno přišla řada na úpravy zahrady a dvorku, které si vzala na starost paní Krčálová: „Jsou to vodkopky, kde co seženu. Nedávno nám pomohl i úřad městský části Prahy 6, protože jsme dostali dotaci. Použili jsme ji na nový zídky, na obroušení starejch, snažili jsme se to nechat v tom starým stylu. Je nový kovový plot, nový sezení, který je úplně na jiným místě, pod nim nová dlažba.“ Teprve s dvorkem si tedy Krčálovi nechali finančně pomoci. Využili projektu Prahy 6 na zkrášlení vnitrobloků, zažádali si o dotaci a dostali ji. Zídky z rezného zdiva už se tak nekácí k sousedům, a kromě psa domácích využívají dvorek i všichni nájemníci. „Děti sem samozřejmě choděj, ty jsou tady pořád, choděj sem i dospělí na kafe. Zvlášť v létě,“ raduje se František Krčál.

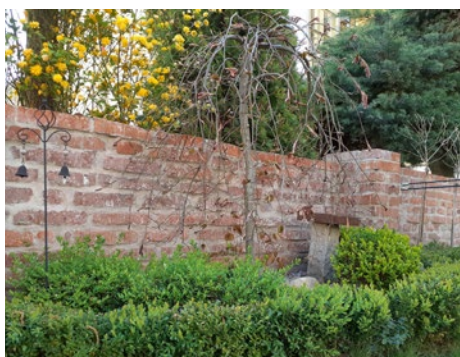
< Stín tu zajišťuje kromě proti jižnímu slunci obrácenému domu i patnáctiletá solitérní třešeň.

Co by mnozí dali za takhle upravený dvorek. Krčálovi ale chtěli víc. A tak jako památka na starou podobu dvorku zbyly už jen tyhle fotografie.

Ještě nedávno tu bývalo i pískoviště, ale z toho už místní děti vyrostly, a tak ho nahradila trampolína.

Z obecního grantu Krčálovi opravili veškeré oplocení a dali si záležet, aby všechno na dvorku působilo dobově.

Ústředním místem dvorku, zvláště v očích dospělých obyvatel, je pohodlné zahradní sezení.

O veškerou zeleň se tu stará paní domácí.

Dvorek je neodmyslitelnou součástí života fenky westíka Fidorky.

Zajímavým doplňkem dvoru je stará váha.

Bílenecké náměstí

Ves Dolní Chabry je poprvé zmiňována listinou z roku 1092. Má se za to, že původní název obce zněl Chrabři snad díky udatnosti místních obyvatel. „R“ z názvu vymizelo až v 15. století. Nejvýznamnější zdejší památkou je kostel Stětí svatého Jana Křtitele. Jeho základy pocházejí z 11. století. Okolo kostela vznikla postupně ves, složená převážně ze selských stavení. Jedním z nich byl i statek číslo popisné 15 situovaný přes náves naproti kostelu. Do veřejného prostoru dnešního Bíleneckého náměstí je usedlost orientována průčelímí domu a sýpky, opatřenými náročně tvarovanými pozdně barokními štíty. Do vnitřního hospodářského dvora jsou obě stavby otevřeny arkádou se třemi klenutými pasy, které se v případě obytného stavení opakují i v patře. Protilehlá stavba sýpky má v poschodí zvenčí přístupnou pavlač, krytou přetaženou střechou. Obě tyto stavby pocházejí z druhé poloviny 17. století. Stavebními zásahy z první třetiny 20. století došlo k jistému znehodnocení barokních objektů a později i k poboření klenuté vjezdové brány s plastikou. Bránu se ale podařilo znovu vystavět, i když v poněkud rozdílné podobě. V zadní části je hospodářský dvůr uzavírán mohutnou stodolou. V 70. letech tu proběhl archeologický průzkum, při kterém byly na místě objeveny základy staveb ze 12. století.

15

Statek nese jméno po dlouhých majitelích, statkářské rodině Knorových. Ti jej koupili v roce 1742 a hospodařili tu až do roku 1917. I když v posledních letech se již hospodaření moc mluvit nedalo. Nejmladší z rodu už o zemědělství zájem neměl, a tak statek chátral. Když ho v roce 1917 koupil pradědeček současného spolumajitele Ondřeje Němce Václav Prušák starší, musel nejdřív prodat a pronajmout některé polnosti, aby měl dostatek peněz na opravu usedlosti. Jeho syn Václav Prušák mladší už směřoval opravy statku spíše k rekreačnímu využití, i když několik hospodářských zvířat tu zůstalo.

O tom, že byl Václav Prušák junior i statečný člověk svědčí skutečnost, že za II. světové války ukrýval v Dolních Chabrech slavného sportovního komentátora Josefa Laufera. Ten byl židovského původu a válku by patrně nepřežil, kdyby mu azyl v zahradní chatě a také ve sklepním přístěnku neposkytl právě Václav Prušák.

Fatální potíže nastaly po roce 1948, kdy statek Prušákovým sebrali komunisti a hospodáře s manželkou dokonce v padesátých letech zavřeli. Sídlilo tu několik státních institucí a jedna z nich požádala v sedmdesátých letech o demoliční výměr na celý statek. K tomu naštěstí nikdy nedošlo.

< Potomci hospodářů se po restituci vrhli do práce. A tak třeba vjezdová brána do statku už zase láká vstoupit. A až na pár detailů si uchovala historický vzhled.

Podoba statku v dobách, kdy se tu opravdu hospodařilo.

Po II. světové válce už Knorův statek sloužil víc k rekreaci obyvatel i jejich přátel. Místo tu měl i domácí pingpongový stůl.

Václav Prušák mladší byl společenský člověk, a tak to na hospodářském dvoře žilo.

Na dobové malbě je zachycena podoba Knorova statku z počátku 20. století.

Tohle okénko v přízemí pod pavlačí našli restituenti na jedné staré fotografii a hned se pustili do jeho hledání ve zdi stavení. Podařilo se a dnes je opět okénko součástí podloubí s posezením.

Zrestaurované už je i tohle pískovcové zábradlí v arkádách obytné budovy.

Uvnitř hlavního křídla Knorova statku teď funguje příjemná kavárna s restaurací.

Biskupská — Petrská fara

Antonín Wiehl byl neorenesanční architekt s charakteristickým rukopisem, který ale není tak úplně jeho. Od sedmdesátých let 19. století bylo v Praze postaveno několik domů podle Wiehlových návrhů, pro které je charakteristická fasáda zdobená sgrafity nebo malbami často v kombinaci s režným zdivem. Protože však sám skutečně nebyl zručným kreslířem, přenechával zdobení svých domů jiným. Na fasádě naznačil umístění dveří, oken a říms a volnou plochu svěřil výtvarníkům. Autory sgrafit a maleb na Wiehlových domech jsou například Mikoláš Aleš nebo Celestýn Celda Klouček. A právě ten druhý je spolu s malířem Ladislavem Novákem autorem výzdoby fary u kostela svatého Petra, postavené v Biskupské ulici v letech 1893 až 1894 podle Wiehlových plánů. Motivy víry pro lunetovou římsu zpracoval do sgrafit Klouček, vlastní provedení pak zajistil malíř Novák. Už na škole působil Antonín Wiehl nenápadně a jeho láska k renesanci vzbudil jeho profesor z pražské techniky Josef Zítek. Ten vzal své posluchače za celou dobu studia údajně na jedinou exkurzi – k renesančnímu zámku. A o směřování Antonína Wiehla bylo prakticky rozhodnuto.

Lukáš Lipenský je farářem od svatého Petra už jedenáct let. Za tu dobu zdejší farnost výrazně rozhýbal. Na kdysi zanedbaném vnitrobloku, který s pomocí

13

farníků během několika let proměnil ve velice příjemné zázemí, pořádá spoustu zajímavých akcí.

Mezi ty tradiční patří pravidelné zahradní zabíjačky. O hlavní práci se přiní stará řádový klerik, který je zároveň řezníkem – Leo Galas: „Právě tady vyrábíme jaternice, vařené maso se obere, pak to pomeleme, zamícháme s kořením, narazíme do střev, do obalů, zašpejlujeme a dáme vařit. Pak můžeme jitrnice konzumovat teplé nebo studené,“ popisuje situaci na zahradě uprostřed lákavě vonících pochoutek řeznický mistr a dodává, že i škvarky se povedly. „Vezmeme kroupy, zamícháme s krví, přidáme koření, česnek, kmín, majoránku, sůl, pepř, dáme vařit a za chvíli bude polévka,“ přidává lákadlo na další tradiční zabíjačkovou dobrotu Leo Galas.

Celý rok trvalo Lukáši Lipenskému, než původně zarostlou a neudržovanou tisícimetrovou plochu, která kdysi byla i nevzhledným veřejným parkem nebo pozemkem pro školní výuku, vypiplal do současné podoby. „Je to systém pokus – omyl, vždycky někde něco zasadím a buď se to ujme, nebo ne. A když už se mi něco ujme, tak se mi to třeba po půl roce na tom místě přestane líbit, tak to zase přesadím jinam. Takže já takhle testuju všechny ty rostliny, keřičky a stromy a kdo to se mnou vydrží, tak putuje po zahradě. Takže ta se neustále

< Antonín Wiehl často cestoval do Itálie, kde čerpal inspiraci. Fara u svatého Petra vychází právě z architektonických motivů severoitalské renesance. Jde o typický příklad takzvané české neorenesance. Fasáda fary je ukončená lunetovou římsou, jejíž lunety zdobené sgrafity byly inspirovány Schwarzenberským palácem. V přízemí jsou jako ozdobný prvek použity štíty se znaky Nového Města a Rytířského řádu křížovníků s červenou hvězdou.